

Maak burger vast onderdeel van het werk

Van onze redacteur

De burger betrekken bij het beleid, is een populair thema bij de overheid. Het nieuwe kabinet trok er honderd dagen het land voor in, burgers praten nu mee over de toekomst van de Randstad en eind dit jaar legt Justitie beleid via internet voor aan de Nederlander. Toch is de samenleving nog niet genoeg 'ingeburgerd' in de cultuur van ambtenaren en politici. En daar moet dringend verandering in komen, stelt Jacques Wallage, burgemeester van Groningen. 'Het is vijf voor twaalf'.

Burgerparticipatie is een breed begrip. Wat is volgens u de kern? Hoe zou u het aan een kind van tien uitleggen?

Burgerparticipatie is dat ieder mens, oud of jong, in een democratie gehoord moet worden. Dat je als overheid geen plannen kunt maken voor de toekomst zonder dat je aan allerlei mensen vraagt wat ze er van vinden én daar naar luistert.

Het is vijf voor twaalf, zegt u, het systeem staat op springen. U zegt dat wat zou moeten gebeuren nu kennelijk niet gebeurt. Wat moet er anders?

Laat ik beginnen met te zeggen dat degenen die beslissingen moeten nemen, zoals de raadsleden en wethouders en burgemeesters, heel erg met zichzelf en hun ambtenaren bezig

met: 'ik vind', maar heel weinig zinnigjes beginnen met: 'wat vind jij eigenlijk?'

Zeven jaar geleden presenteerde u als voorzitter van de commissie-Wallage een rapport waarin u een nieuwe weg voor de overheid schetste. Er is ondertussen veel gebeurd, waaronder de hele Fortuynrevolutie. Uw boodschap is niet veranderd. Waarom lukt het niet?

Er zijn wel hele belangrijke vorderingen gemaakt. De overheid is bijvoorbeeld online gegaan, dat was toen we het rapport uitbrachten nauwelijks het geval. Het kabinet heeft ook besloten om als één geheel te gaan communiceren. Ik zie verbetering waar het kabinet ook over de departemen

De burger verdwijnt in de Bermudadriehoek van bureaucratie, politiek en volksvertegenwoordiging

zijn. Er is een enorme gerichtheid op die directe kring. Het eerste wat zou moeten gebeuren is dat je als een soort vast onderdeel van je werk de buitenwereld naar binnen brengt. De echte wereld dus. En het tweede dat volgens mij nodig is, is dat de politiek beseft dat ze slechts een aantal invalshoeken vertegenwoordigt. Er zijn nu eenmaal veel verschillende perspectieven. Die vooringenomenheid van 'wij zijn hier de partij en wij zijn gekozen' moet minder.

Ook de politiek moet dus een ander besef krijgen?

De politiek moet zijn beperktheid kennen. Als ik af en toe wat sombere dingen zeg dan komt dat omdat ik politieke bestuurders niet nieuwsgierig genoeg vind. Ze vinden wel van alles: heel veel zinnigjes beginnen

ten heen een aantal kernboodschappen probeert te communiceren.

Wat vindt u van de 100 Dagen-campagne?

Daar kun je op twee manieren naar kijken. Aan de ene kant kun je het zien als een gelikte methode van het kabinet om te doen alsof ze communiceren. Zeg maar de wat cynische formulering. Je kunt ook zeggen dat het kabinet dan toch die weg naar buiten heeft gezocht. De ministers zijn echt het land in geweest en hebben ook met mensen gesproken. Dus ik aarzel. Wanneer er een slechte of helemaal geen follow-up komt van de campagne, neig ik naar de cynische analyse.

In hoeverre denkt u dat dit kabinet verder zal gaan met de dialoog met de samenleving? Na x-pin (expertisebureau voor innovatieve beleidsvorming) en alles rond, bestuurlijke vernieuwing zet het kabinet nu in op het versterken van de representatieve democratie.

Mijn sombere opmerkingen van vijf voor twaalf komen voort uit het feit dat ik het politieke systeem behoorlijk veranderingsresistent vind. Dat wordt mij steeds duidelijker. De dominantie van de politieke partijen wordt met hand en tand verdedigd. Je ziet heel duidelijk dat de representatieve democratie die vormen van directe democratie eigenlijk niet moet hebben. Je zag het bijvoorbeeld in Eindhoven, toen heerste er die ongelooflijke neerbuigendheid over het burgemeestersreferendum. Voor de goede orde, Rob van Gijzel is in een poll gekozen waar veertigduizend mensen aan hebben meegedaan. Jozias van Aartsen heeft een handjevol mensen ontmoet in Den Haag. Dan kun je wel zeggen, dat die mensen spraken namens de raad van Den Haag, maar in Eindhoven hebben veertigduizend burgers wel serieus nagedacht over de vraag wie van de twee ze het beste vinden. Ze hebben wel de gang naar de stembus willen maken. Dat is een stevige investering en daar moeten we wat mee.

Zoals wat bijvoorbeeld?

We hebben in Groningen onlangs een hele interessante ervaring opgedaan op het gebied van meestemmen. Het ging om het ontwerp van het Huis van Informatie en Geschiedenis Groningen, later omgedoopt tot het Groninger Forum. Experts zeiden dat we de bevolking geen vragen moesten stellen over architectuur. 'Dat moet je deskundigen laten

doen.' We hebben toen een vakjury gemaakt van de beste mensen op dat gebied in Nederland en tegelijkertijd het stemmen op internet opengesteld. Meer dan twintigduizend mensen hebben hun stem uitgebracht. Met als opvallend resultaat dat de rangorde van de zeven ontwerpen bij de vakjury hetzelfde bleek als die van de twintigduizend 'gewone' Groningers. Ik ben daarom zo enthousiast over internet, het biedt héél veel praktische mogelijkheden om die wisselwerking met burgers te organiseren.

Waar zit het hem nu in? Waar wilt u nu aan draaien om het politieke systeem te veranderen? Is er echt wel een noodzaak?

Laat ik beginnen met te zeggen dat of men het nu doet of niet, de omslag op enig moment wel zal moeten plaatsvinden. Daar ben ik van overtuigd. Of het nu om opkomstpercentages gaat bij verkiezingen of om cynisme dat hand over hand toeneemt. Of om de steeds verdere versmalling van de rekruteringsbasis binnen de politieke partij. Slechts 1% van de bevolking is immers lid van een politieke partij. Daarbinnen rekruteren wij dus al onze volksvertegenwoordigers en bijna al onze bewindslieden. Dat loopt een keer spaak en je zag het bij de Fortuynrevolutie en nu in zekere zin ook bij het illustere duo Wilders en Verdonk. Door de bank genomen hebben hun bewegingen, die geen enkele serieuze ambitie hebben om te regeren, samen veertig Kamerzetels. Ze willen alleen maar ageren. Dat spreekt dus aan. We zetten ze te makkelijk weg in de hoek van het populisme. Het is een signaal dat het normale besturingssysteem mensen niet meer boeit. Mijn ervaring is

Jacques Wallage: 'Het vervelende is dat de politieke cultuur op dit moment nog zo is dat degene die met de burgers communiceert en zijn koers bereid is aan te passen kennelijk iemand is aan wie je het land niet kunt toevertrouwen.' Foto: Antoinette Borchert

dat de politiek vergeet dat proces rechtstreeks te organiseren. Dat vergeten ze dus bijna altijd en zo ontmoeten ze zichzelf een of twee rondes verder op een harde manier.

Is het een idee om de representatieve democratie te vervangen door een issue-gebaseerde inrichting van de politiek? Dan heb je geen politieke partijen meer nodig en volksvertegenwoordigers kies je op basis van een inhoudelijk profiel en niet vanwege een partijprofiel.

Ik ben natuurlijk in dat opzicht niet de juiste persoon om dat aan te vragen. Ik ben een vrij stevige 'believer' in de representatieve democratie. Ik vind alleen dat ze veel te veel koudwaterrees hebben voor directe vormen van democratie. Het is heel interessant dat toen ons rapport over overheidscommunicatie uitkwam, dat toch werkelijk iets teweegbracht, de Kamer het presteerde om dat rapport niet serieus te bespreken. Dat vind ik echt ongehoord. En dat terwijl er bijvoorbeeld van alles in staat over de discussie over integriteit bij overheidscommunicatie. Dat is natuurlijk heel actueel, zie dat gedoe bij Sociale Zaken laatst.

Staat er nog iets thematisch in over directe democratie?

Nee, het echte antwoord is dat de directe democratie een heel belangrijke aanvulling, schuine streep correctie, is op wat er in de representatieve democratie gebeurt. Als de representatieve democratie tenminste de guts zou hebben om de burger nou eens zelf aan het woord te laten. En als we dat goed organiseren en er de tijd voor nemen. Het tempo waarin men besluiten wil nemen, een opvatting wil hebben en in het nieuws wil ko-

men de volgende dag, vormt een fatale wisselwerking tussen bureaucratie, politiek en volksvertegenwoordiging. In die Bermudadriehoek verdwijnt in feite de individuele burger. Op de een of andere rare manier leunen we zo zwaar op de formele representatie dat die dus uiterst kwetsbaar is gebleken, kijk maar hoe het was na Fortuyn. We hebben niet door dat er een andere route voor het oprapen ligt.

U zegt het kabinet of de politiek moet beter luisteren maar er moet ook meer gebeuren dan alleen luisteren?

Ik ben niet van de afdeling luisteren, ik ben van de afdeling dialoog. Dat is wat anders. Je moet je koers voorleggen aan de burger. Je mag wat mij betreft daarbij keihard verdedigen waar je heen wil, maar als er dan wat terugkomt moet je daar ook consequenties aan geven. Toen Wouter Bos een toespraak hield over de financiering van de AOW viel het halve land over hem heen. Toen hij daarop zijn opvatting bijstelde werd hij als draaikont bestempeld. Ik zou zeggen als we dialoog willen hebben en we zijn serieus geïnteresseerd in het antwoord op wat we voorleggen, dan moet je ook je positie kunnen bijstellen op dat antwoord. Dat is lofwaardig. Het vervelende is dat de politieke cultuur op dit moment nog zo is dat degene die zo werkt en communiceert en zijn koers bereid is aan te passen kennelijk iemand is aan wie je het land niet kunt toevertrouwen. Daar zit volgens mij een belangrijk aanknopingspunt. Dus het gaat niet om meer luisteren, nee, het gaat juist om meer inhoudelijke debat.

Pieter Verbeek en
Jornt van Zuylen

STAATSCOURANT
SINDS 1814

Redactie

Wvd. hoofdredacteur: drs. W.M.C. de Jong;
Eindredacteur: P.C.M. Brouwers

Redactieadres: Redactie Staatscourant
Postbus 20020, 2500 EA Den Haag
Bezoekadres: Prinses Margrietplantsoen 88,
2595 BR Den Haag
telefoon: 070-378 96 39; fax: 070-385 55 05
e-mail: staatscourant@sdu.nl
internet: www.staatscourant.nl
e-Staatscourant: via www.staatscourant.nl

Advertentieafdeling: P.G.J.M. Driessen
Een brochure met tarieven en voorwaarden van
advertenties wordt op aanvraag toegezonden.
Kopij voor advertenties richten aan:
Advertentieafdeling Staatscourant,
Postbus 20020, 2500 EA Den Haag
telefoon 070-378 95 46; fax 070-385 27 89
e-mail: adv.staatscourant@sdu.nl

Op alle opdrachten tot plaatsing van advertenties in
de Staatscourant zijn de Advertentievoorwaarden
Staatscourant van toepassing, gedeponeerd bij de
Kamer van Koophandel Haaglanden onder nummer
Hr. 27124000. Eventuele Algemene Voorwaarden
van de opdrachtgever worden niet aanvaard.

Abonnementen: De Staatscourant verschijnt op
werkdagen en is onderdeel van het pakket Sdu
Wet & Recht. De prijs van een jaarabonnement is
€ 363; halfjaarabonnement € 190; kwartaalabon-
nement € 98; proefabonnement van 1 maand
€ 16. De prijs van een los nummer is € 4,15. Deze
prijzen zijn exclusief BTW en inclusief verzend- en
administratiekosten.

Sdu Klantenservice: tel. 070-378 98 80;
fax: 070-378 97 83; e-mail: sdu@sdu.nl

Uitgever:

drs. M.R. Bom (070-378 98 77)

De Staatscourant is een uitgave van Sdu
Uitgevers bv, Den Haag.

Alle auteursrechten en databankrechten ten aan-
zien van (de inhoud van) deze uitgave worden uit-
drukkelijk voorbehouden. Deze rechten berusten
bij Sdu Uitgevers bv c.q. de betreffende auteur.

De publicatierchten van werken van beeldende
kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisa-
tie zijn geregeld met Beeldrecht te Amstelveen.

ISSN 1566-7235